

Problémy implementácie krajinnoekologického plánu do územnoplánovacej dokumentácie

Podľa novely zákona NR SR č. 237/2000 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov, za integrálnu súčasť prieskumov a rozborov pri tvorbe územnoplánovacej dokumentácie sa považuje krajinnoekologický plán.

Novela zákona vyvolala rad diskusií medzi tvorcami zákona i jeho používateľmi. Diskutuje sa najmä o postavení, význame a využití krajinného plánu (KEP) v územnoplánovacej dokumentácii (ÚPD). Napriek nesporne významnej úlohe, ktorú zohráva KEP pri tvorbe ÚPD, jeho implementácia v konkrétnej praxi sa stretla s veľkou nevhodou. Od r. 2000, keď bol KEP zakotvený do legislatívy, uplynuli už štyri roky, ale jeho uplatnenie ako základného krajinnoekologického regulatívu priestorového rozvoja nemožno považovať za úspešné. Za hlavné príčiny neúspešnej aplikácie KEP do ÚPD možno považovať:

- Nízku úroveň propagácie a osvetu – problémom je aj nedostatočná informovanosť, najmä obstarávateľov, o požiadavkách na spracovanie kvalitného KEP. Pre nedostatok „pozitívnych“ príkladov absentuje možnosť porovnávania. Aj kompetentný orgán (do r. 2003 – Ministerstvo životného prostredia SR, v súčasnosti Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR) venoval a venuje malú pozornosť propagácii KEP. Chybou je aj to, že na spracovanie KEP sa nevyžaduje odborná spôsobilosť, čo často vedie k tomu, že KEP nespracúvajú relevantní odborníci.
- Nízku účinnosť kontroly kvality spracovania KEP a zapracovania výsledkov do ďalších etáp. Odborná náročnosť metodiky KEP a jej postavenie iba v polohe „odporúčania“ spôsobuje, že pri spracovávaní KEP sa metodika často ignoruje a KEP sa spracúvajú v rôznej kvalite. Prispieva k tomu aj fakt, že obstarávatelia často nemajú dostatočnú predstavu o významnosti KEP, preto dôsledne nevyžadujú jeho kvalitné spracovanie.
- Nevhodné zaradenie KEP v ÚPD – v etape prieskumov a rozborov. Tento fakt sa prejavuje tým, že KEP sa spracuje ako samostatná nevyhnutná časť prieskumov a rozborov, čo nespĺňa požiadavku krajinnoekologicky optimálneho priestorového usporiadania a funkčného využívania územia, definovaného v novele stavebného zákona. Spracovanie KEP ako samostatného dokumentu je samoučelné a bezvýznamné. Z hľadiska krajinnoekologickej optima-

lizácie je nevyhnutné premietnuť a rešpektovať regulatívy vyplývajúce z KEP do zadania, konceptu, ako aj návrhu ÚPD. Inak sa spracovanie KEP stáva bezvýznamným.

- Legislatívne nedoriešené postavenie KEP, nekodifikovanie metodických postupov spracovania KEP, metodického usmernenia spracovania ÚPD a vyhlášky o ÚPD. Táto situácia vytvára určitú voľnosť pri spracovaní oboch typov dokumentácie, čoho dôsledkom je práve rôznorodosť spracovania.
- Spracovanie KEP nemá podporu u spracovateľov ÚPD, nakoľko zvyšuje náročnosť riešenia priestorového a funkčného usporiadania územia. Spracovanie ÚPD má na Slovensku dlhodobú tradíciu, preto z hľadiska spracovateľov nie je prílišná ochota meniť „zabežnuté“ postupy, mnohí pokladajú spracovanie KEP za „nevyhnutnú povinnosť“.
- Obmedzené finančné prostriedky na spracovanie KEP a ÚPD. Pre spracovanie ÚPD existujú tabuľkové kalkulácie cien vychádzajúce z počtu obyvateľov, domov, veľkosti a náročnosti katastra. Pre spracovanie KEP nie sú k dispozícii podobné schémy. V praxi sa často možno stretnúť s tým, že cena za spracovanie KEP dosahuje maximálne 5 % z celkovej ceny za spracovanie ÚPD. Treba však podotknúť, že rozumné spracovanie KEP nemusí výrazne zvýšiť cenu ÚPD, pretože mnohé informácie pre obe dokumentácie sú totožné, najmä informácie o vlastnostiach jednotlivých zložiek životného prostredia. V súčasnosti je možnosť čerpať na tieto účely prostriedky z fondov EÚ. Na neúspešnom procese spracovania ÚPD vrátane kvalitného KEP sa podieľa aj určitý druh „korupcie“ – vzájomné kamarátske výmenné služby. Často sa možno stretnúť so skutočnosťou, že odborne spôsobilá osoba zabezpečujúca obstaranie ÚPD je spolupracovníkom riešiteľa a pod.
- Zmena kompetencií v oblasti územného plánovania a stavebného poriadku. Agenda územného plánovania a stavebného poriadku prešla z pôsobnosti Ministerstva životného prostredia SR do kompetencie Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR, s čím súvisia aj príslušné zmeny na regionálnej úrovni. Spracovanie ÚPD obcí a zón sa dostalo do pôsobnosti samospráv, čo tiež nemožno považovať za veľmi šťastné riešenie. V takejto štruktúre nie je zabezpečená profesionálna kontrola implementácie KEP do ÚPD.

I napriek veľkému pokroku, ktorý Slovensko zaznamenalo v procese implementácie krajinnoekologických poznatkov do územnoplánovacej dokumentácie, najmä v jeho legislatívnom zabezpečení, v praxi existuje celý rad problémov, ktoré treba vyriešiť. Za najdôleži-

tejšie považujeme legislatívne ukotvenie metodických pokynov na tvorbu KEP a uzákonenie povinnej odbornej spôsobilosti pre spracovanie KEP, ako aj zabezpečenie účinného systému kontroly.

Zita Izakovičová

Na okraj prípravy zákona o krajinnom plánovaní

V súvislosti s prípravou návrhu zákona o krajinnom plánovaní a s vymedzovaním kompetencií pri využívaní krajiny sa objavujú rôzne názory na obsah a zameranie krajinného a územného plánovania. Na seminári *Interferencie krajinného a územného plánovania*, ktorý bol venovaný tejto problematike (podrobnejšiu informáciu prinášame na s. 165 – poznámka redakcie), sa dospelo k záveru, že „... územné a krajinné plánovanie sledujú identický cieľ – udržateľný priestorový/územný rozvoj.“ S tým možno súhlasiť. S interpretáciou obsahu a zamerania krajinného plánovania je to však už trochu problematické.

Z východísk a záverov z tohto seminára vyplýva, že je snaha odlišovať krajinné a krajinnoekologické plánovanie. Doslova sa píše: „*Krajinné plánovanie sleduje predovšetkým environmentálne aspekty priestorového rozvoja. Je treba odlišovať krajinnoekologické plánovanie sledujúce predovšetkým prírodno-environmentálne aspekty a krajinné plánovanie sledujúce nielen prírodno-environmentálne, ale aj humánno-environmentálne aspekty priestorového rozvoja vrátane problematiky krajinného rázu.*“

S takýmto delením nemožno súhlasiť, pretože krajinné plánovanie si nemožno predstaviť bez prírodno-environmentálnych aspektov a krajinnoekologické plánovanie si zasa nemožno predstaviť bez socioekonomických, a teda aj humánno-environmentálnych aspektov priestorového rozvoja.

Cieľom metódy krajinnoekologického plánovania LANDEP je zladit' záujmy spoločnosti pri využívaní krajiny s ekologickými predpokladmi a možnosťami, ktoré krajina poskytuje. Treba si uvedomiť, že pomenovanie tejto metódy a prístupu ku krajine má svoje historické pozadie. Vznikalo v čase, keď akékoľvek plánovanie vôbec nezohľadňovalo ekologické a environmentálne hľadiská. Preto bolo treba zdôrazniť ekologický aspekt aj v názve nového prístupu k využívaniu krajiny. Dlhو sa zvädzal boj o presadenie ekologických hľadísk v územnom plánovaní (napríklad: ekologická skupina v Stavoprojekte Banská Bystrica v období 1979 – 1990), pretože v minulosti sa nedalo hovoriť ani o krajinnom plánovaní.

Nechcem teraz pátrať po tom, kedy sa začalo spomínať krajinné plánovanie, či už v rámci urbanizmu, alebo krajinného inžinierstva, ako snaha vnieť určitý systémový prvok do využívania krajiny. V súčasnosti sa už objavujú vedľa seba snahy krajinných ekologov, urbanistov a krajinných inžinierov o komplexný pohľad na krajinu. Preto sa paralelne objavujú termíny *krajinné a krajinnoekologické plánovanie*. Ak si všimneme bližšie interpretáciu ich obsahov (pozri citovaný text z *východísk a záverov*), môžeme s uspokojením konštatovať, že tieto dva termíny sú synonymá, ktoré majú svoj historický pôvod.

Dnešný obsah pojmu *krajinné plánovanie* má aj svoju ekologickú náplň, a preto je zbytočné rozlišovať tieto dva pojmy. Krajinní ekológovia sa začínajú viac orientovať na vypracúvanie modelov ekologicky optimálneho využívania krajiny za predpokladu, že súčasťou krajinného plánovania sú aj ekologické hľadiská.

Pri takejto interpretácii krajinného plánovania možno súhlasiť s *východiskami a závermi* spomínaného seminára vo vzťahu k územnému plánovaniu. Krajinné plánovanie sa zameriava na *zabezpečenie udržateľného rozvoja krajiny s dôrazom na krajinnoekologické aspekty* a jeho nadstavbou je územné plánovanie, ktoré sleduje predovšetkým *integráciu environmentálnych, sociálnych, ekonomických a územnotechnických aspektov priestorového rozvoja územia*.

V tézach k návrhu zákona o krajinnom plánovaní sa hovorí – „*krajinné plánovanie má odborne vyprofilované úlohy v systéme plánovacích činností a spolu s územným plánovaním, regionálnym rozvojom a súvisiacimi odvetvovými plánmi budú koordinovane postupovať sledujúc vzájomné synergetické efekty, budú sa vzájomne dopĺňať a podporovať.*“ To znamená, že krajinný plán nie je iba podkladom alebo súčasťou napríklad územného plánu či odvetvových plánov, ale aj samostatným dokumentom, ktorý podáva ucelený obraz o krajine, jej prírodných a ekologických danostiach so zreteľom na aktivity spoločnosti a zákonitosti geobiosféry.

Milan Ružička